

Луцюк Дар'я Павлівна,
курсант ННІ № 1 Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник: **Ткаченко Ірина**
Михайлівна, викладач кафедри
кримінального права Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

КОРУПЦІЙНА СКЛАДОВА ЯК ОКРЕМИЙ ЕЛЕМЕНТ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Поняття «колабораційна діяльність» досить нове для нашого законодавства, так в березні цього року Кримінальний кодекс України було доповнено ст. 111-1 «Колабораційна діяльність». Відповідно до статистики Офісу Генерального прокурора за рік зареєстрували 4 454 таких факти. Станом на 15 лютого 2023 року повідомлено про підозру у 1109 провадженнях. 940 справ вже скеровано до суду. Засуджено 290 колаборантів, 4 особи отримали рішення заочно. Основні з них:

- публічне заперечення вторгнення росії на територію України, а також озброєна агресія;
- публічні заклики до підтримки рішень і дій держави-агресора, до співпраці з державою-агресором, до невизнання державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях.
- добровільне зайняття громадянином України посад, які були створені незаконно на тимчасово окупованих територіях, а також в окупаційній адміністрації держави-агресора, або добровільне обрання до таких органів;
- добровільне зайняття посад в судових, або правоохоронних органах, або в незаконних збройних чи воєнних формуваннях.

Питанню кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність приділяли увагу наступні українські вчені-юристи: А. Вознюк, О. Головкін, О. Дудоров, О. Ілларіонов, В. Кубальський, В. Кузнецов, О. Матюшенко, В. Навроцький, Є. Письменський, А. Політова, М. Рубашенко, О. Сапожнікова, І. Сказко, М. Хавронюк, Н. Шульженко та інші вчені.

У фаховій літературі є думки науковців і громадськості щодо моделювання колабораційної діяльності, яку пропонують поділяти на свідому і вимушену. Під свідомим колабораціонізмом пропонується розуміти умисні усвідомлені добровільні дії громадян України, які проживають на тимчасово окупованій частині території України, бажаючи отримати для себе винагороду, усвідомлено розпочинають співпрацю з ворогом на користь іноземної держави-агресора під час збройної агресії, обіймаючи керівні та впливові, за своєю суттю,

посади в незаконно створеній окупаційній адміністрації держави-агресора [2, с. 62].

Своєю чергою вимушений колабораціонізм – це умисні дії громадянина України, який проживаючи на тимчасово окупованій частині території України, не бажаючи визнавати виниклу ситуацію, вимушений працювати на користь іноземної держави-агресора, виконуючи звичайну роботу, необхідну для нормальної життєдіяльності та задоволення потреб населення, яке проживає на цій території [2, с. 62].

Враховуючи ці поняття, на наш погляд, необхідно звернути увагу на деякі складові ознаки свідомого колабораціонізму і вказати на те, що:

- особи, які є громадянами України, свідомо співпрацюють з ворогом;
- є високопосадовцями (обіймають керівні посади), можуть виконувати владні та управлінські функції;
- у разі налагодження співпраці бажають отримати для себе винагороду.

Аналізуючи понятійний апарат та виділені ознаки, можна дійти висновку та з впевненістю сказати про те, що свідомий колабораціонізм містить корупційну складову. Підтримуючи думку відомої української вченої Н. Орловської, яка вказує, що в умовах військового протистояння корупція без перебільшення надає додаткові переваги ворогові [4, с. 89].

У науковій літературі трапляється багате розмаїття думок, висловлюваних ученими щодо розуміння корупції. Відповідно до однієї із них, корупція – це явище, яке постійно розвивається і змінюється разом із суспільством. Цей розвиток зумовлений як розвитком самого суспільства, так і процесами, які відбуваються в корупційному середовищі. Під корупцією пропонують розуміти підкуп, продажність посадових осіб, одержання неправомірної вигоди (винагороди). Разом з тим існує інше твердження щодо поняття корупції: розкрадання чужого майна з використанням службового становища дає можливість давати хабар, підrobка документів дозволяє вчинити розкрадання тощо [5, с. 26]. Доволі часто під корупцією розуміють ситуацію, коли посадова особа приймає протиправне рішення (часто це буває рішення, морально не прийнятне для громадської думки), з якого отримує вигоду друга сторона, а сама посадова особа одержує незаконну винагороду від цієї сторони [1, с. 23].

Науковці та практики розглядають корупцію за різними аспектами: а) соціальним; б) психологічним; в) політичним; г) правовим тощо. Закцентуємо свою увагу на політичному та

економічному аспектах, оскільки ці два різновиди представляють для нас науковий інтерес.

З економічного погляду, корупція – це незаконний вид діяльності, що пов'язаний з використанням службового, посадового становища для одержання доходу [5, с. 26].

Економічна корупція представляє взаємодію держави та бізнесу, матеріальну вигоду, збагачення. Сенс економічної корупції полягає в тому, що неправомірна вигода – це економічний регулятор ціни на товари та послуги, які виведені зі сфери відкритих ринкових відносин у сферу тіньового ринку. Водночас політичну корупцію вчена пропонує розглядати як систему соціальних зв'язків та відносин, які встановлюються щодо незаконного набуття, збереження, розподілу та втрати влади [4, с. 90]. З позиції М. І. Мельника, корупція безпосередньо пов'язана із здійсненням публічної влади у всіх сферах соціального життя, впливаючи на підготовку і реалізацію політичних рішень [3, с. 20].

Отже, проаналізувавши політичний та економічний аспекти корупції, врахувавши позиції вчених, можна дійти висновку, що у разі здійснення колабораційної діяльності особи вступають у корупційні взаємини з ворогом. Яскравим прикладом вияву колабораціонізму є:

- отримання громадянином України керівної посади в органах публічної влади і праця на користь держави-агресора (політична корупція);

- підриг економічної системи держави та отримання від ворога будь-яких благ, пільг, послуг, переваг (економічна корупція).

Правова проблема колабораційної діяльності має значний потенціал для подальшого наукового розвитку, що надасть змогу подолати прогалини в науці кримінального права та отримати нові теоретичні та практичні знання.

Список використаних джерел

1. Грабовський С.І. Колабораціонізм. Енциклопедія Сучасної України: електронна версія / гол. редкол.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=4446.

2. Колабораціонізм як суспільно-політичне явище в Україні (кримінальноправові аспекти) : наук. нарис Є.О. Пишменський. Северодонецьк, 2020. 121 с.

3. Мельник М. І. Корупція – корозія влади (соціальна сутність, тенденції та наслідки, заходи протидії): монографія. Київ : Юридична думка, 2004. 400 с.

4. Орловська Н. А. Корупція як системна загроза: що можна протиставити? Суспільство, правопорядок, злочинність: теоретичні та

прикладні проблеми сучасної науки : мат. Всеукр. наук.-практ. семінару. Миколаїв : ЛДУВС імені Дідоренко, 2015. С. 89–92.

5. Протидія корупційній злочинності в Україні: навч. посіб. / Ю. І. Дмитрик, Д. І. Йосифович, І. В. Красницький, С. І. Мельник та ін.; за заг. ред. І. В. Красницького. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010. 308 с.

Любченко Тетяна Сергіївна,
здобувач наукового ступеня доктора
філософії Національної академії внутрішніх
справ

ВИЗНАЧЕННЯ ПОТЕРПІЛИХ У СТ. 399 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

У науці кримінального права потерпілі вважаються факультативною ознакою в структурі об'єкта кримінального правопорушення. При цьому, в тексті Кримінального кодексу України (далі – КК) визначення цієї ознаки відсутнє, хоча сам термін «потерпілий» вживається в КК досить часто. Натомість, положеннями ч. 1 ст. 55 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) визначено, що потерпілим у кримінальному провадженні може бути фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди, а також адміністратор за випуском облігацій, який відповідно до положень Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» діє в інтересах власників облігацій, яким кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди [1]. Потерпілим є також особа, яка не є заявником, але якій кримінальним правопорушенням завдана шкода і у зв'язку з цим вона після початку кримінального провадження подала заяву про залучення її до провадження як потерпілого.

Згідно з усталеними в кримінально-правовій доктрині позиціями, потерпілим від кримінального правопорушення може бути будь-який соціальний суб'єкт за умови, що його блага, праву чи інтересу, що знаходиться під охороною КК, кримінальним правопорушенням заподіяна шкода або створена загроза заподіяння такої [2, с. 73]. Потерпілого визначають як факультативну ознаку об'єкта кримінального правопорушення, котра характеризує людину, із приводу якої вчиняється кримінальне правопорушення, чи якій, згідно із кримінально-правовою нормою, діянням завдається істотна шкода або створюється загроза її заподіяння [3, с. 116]. Як бачимо, доктринальне кримінально-правове розуміння потерпілого є ширшим